

Stichting Ornithologisch Veldonderzoek Nederland/ Contactorgaan voor Vogelstudie

Punt - Transect - Tellingen van wintervogels

Het Punt - Transect - Tellingen - project (PTT-project) wordt toegepast om het voorkomen van vogels in verschillende gebieden of in verschillende jaren met elkaar te *vergelijken*. Het project heeft *niet* ten doel vast te stellen welke soorten in een bepaald gebied voorkomen en hoe groot hun aantal is. Het is dan ook niet nodig om over absolute aantallen te beschikken. Ook een getal dat in een bepaalde, vaste verhouding staat tot het werkelijk aanwezige aantal, voldoet daarbij. Zo'n relatieve waarde laat zich vaststellen met relatieve inventarisatiemethodes, waartoe ook de punt-transect-telling gerekend moet worden. Het grote voordeel van een dergelijke methode is dat met veel minder waarnemingstijd volstaan kan worden dan vereist is bij absolute inventarisatiemethodes, welke ten doel hebben de aantallen zo nauwkeurig mogelijk te bepalen.

Een punt-transect-telling kan worden omschreven als een steekproef. Er wordt een aantal telpunten gekozen waarop steeds volgens bepaalde regels wordt geteld. Elke telling levert dus voor ieder telpunt een steekproef op uit de ter plaatse aanwezige vogels. Aangezien iedere deelnemer steeds op dezelfde wijze dezelfde telpunten afwerkt, kunnen de resultaten onderling worden vergeleken. Verschillen kunnen onder meer worden toegeschreven aan opgetreden veranderingen in de aantallen vogels.

In Nederland is de belangstelling van de vogeltellers vooral gericht op broedvogels en overwinterende watervogels en roofvogels. Het merendeel van overwinterende landvogels, zoals lijsters, kraaien en vinken,

worden weinig bij inventarisaties betrokken. Juist met het oog op deze laatste groep heeft SOVON/COV het PTT-project voor wintervogels georganiseerd. Door middel van dit project wordt getracht meer inzicht te krijgen in aantalsverdeling en aantalsschommelingen bij deze soorten.

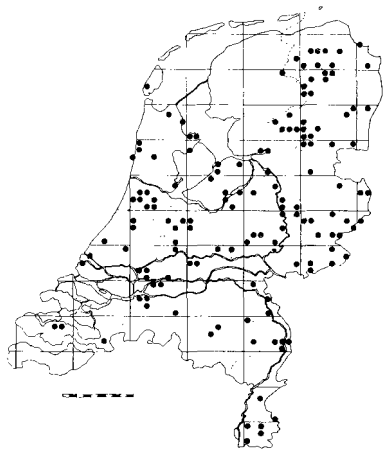
De door SOVON/COV gehanteerde methode is afkomstig uit Zweden. Na wat kleine wijzigingen in het Zweedse ontwerp werden in december 1978 en december 1979 proeftellingen uitgevoerd om de voorschriften af te stemmen op de Nederlandse situatie. In de winter 1980/81 is het project gestart. Het is de bedoeling dat een deelnemer zijn eenmaal gekozen telpunten zo veel mogelijk jaren achtereenvolgens telt.

Er worden drie tellingen onderscheiden, namelijk in midden november, de tweede helft van december en midden februari. Het hoofddoel van het PTT-project bestaat eruit de aantalsveranderingen van winter op winter te bestuderen. Hiervoor worden de resultaten van de telling in de tweede helft van december gebruikt. Men kan dus reeds meedoen aan dit project door uitsluitend in die periode te tellen.

Beide andere telperiodes zijn van belang voor het tweede doel van het project, namelijk het bestuderen van het aantalsverloop gedurende een winter. Door aan alle drie de tellingen deel te nemen kan ook aan dit tweede doel beantwoord worden.

Tijdens een telling neemt elke deelnemer een vaste reeks telpunten voor zijn rekening. Zo'n serie telpunten wordt puntentransect genoemd. Een puntentransect bestaat uit 20 door de teller gekozen punten, die bij elke telling opnieuw geïnventariseerd moeten worden. Per punt wordt vijf minuten geteld waarna per soort het aantal getelde individuen op een formulier wordt ingevuld. Voor de verwerking van al dit cijfermateriaal is SOVON/COV een samenwerkingsverband aangegaan met het Centraal Bureau voor de Statistiek. Tabel 1 laat zien hoeveel puntentransecten per telperiode geïnventariseerd zijn.

Tot op heden heeft verwerking van de telgegevens wat vertraging opgelopen. Wel zijn reeds de telresultaten gereed gemaakt voor de computer en werden een aantal rekenprogramma's ontworpen om de gegevens te analyseren. Echter tot een doelgericht uitwerken is

Verspreiding van de transecten in december 1980.

Tabel 1. Aantal getelde puntentransecten voor het PTT-project (1978 en 1979 betreffen proeftellingen).

	november	december	februari
1978	—	54	—
1979	—	86	—
1980/81	103	152	108
1981/82	113	138	112

het nog niet gekomen. Daar zal deze zomer mee worden begonnen.

Het PTT-project moet beschouwd worden als een lange termijn-project; hoe meer jaren de tellingen worden volgehouden des te waardevoller worden de resultaten. Daarbij wordt er naar gestreefd alle delen van het land in het project te betrekken. Na twee tel-seizoenen blijkt dat vooral in de provincies Friesland, Zeeland en Noord-Brabant het aantal deelnemers nog ver beneden het wenselijke ligt. Met name de vogelaars in die provincies willen we oproepen om mee te doen. Echter ook geïnteresseerden in andere delen van het land zouden we willen vragen zich tot SOVON/COV te wenden (p/a Kemperbergerweg 67, 6816 RM Arnhem, tel. 085-452991).

Johan Bekhuis

Landelijke Werkgroep Roofvogeltellingen

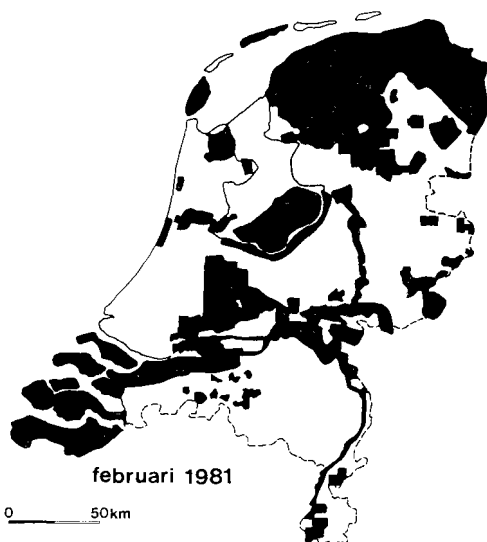
In verschillende gebieden in Nederland worden al jaren één of meer malen per winter roofvogeltellingen gehouden. Sinds de winter 1978/79 probeert de Landelijke Werkgroep Roofvogeltellingen deze activiteiten te coördineren en te stimuleren. De werkgroep wil een indruk krijgen van de dichtheden van overwinterende roofvogels in verschillende streken en landschapstypen van Nederland. Gesloten landschapstypen zoals grote bossen en steden worden buiten beschouwing gelaten, omdat de trefkans daar nogal laag is. Bovendien verblijven er 's winters althans overdag relatief weinig roofvogels. Ook kunnen in deze opzet verschillende winters met elkaar worden vergeleken. Dit geeft onder meer een indruk van de invloed van het weer op aantallen en verspreiding.

Voor de tellingen heeft de werkgroep richtlijnen opgesteld. De belangrijkste zijn:

- (1) niet eerder beginnen dan één uur na zonsopgang en niet langer doorgaan dan tot één uur vóór zonsondergang;
- (2) in open landschapstypen niet meer dan 5000 ha per telploeg per dag en in halfopen typen niet meer dan 2000 ha (in zeer open landschappen kan tot ongeveer 20 000 ha geteld worden);
- (3) op regelmatige afstanden stoppen om het gebied grondig af te zoeken (halfopen om de 200 m en open terrein om de 500 m).

In de winter 1978/79 is begonnen met de bundeling van de resultaten van enkele roofvogeltellingen over een totale oppervlakte van 3800 km². Voor de volgende winters werd de roofvogeltelling gepropageerd. In de winters 1979/80 en in 1980/81 werden resp. 9300 en 14 300 km² geteld. Alleen van de provincie Zuid-Holland waren nog bijna geen gegevens bekend.

Op 28 februari 1981 heeft het Algemeen Bestuur van SOVON/COV dit onderzoek geadopteerd. Dit houdt in dat de uiteindelijke zeggenschap bij SOVON/COV berust. Onlangs is het Algemeen Bestuur accoord gegaan met de wens van de werkgroep om met ingang van de winter 1981/82 gegevens in de databank

Gebieden waar roofvogels zijn geteld in februari 1979, 1980 en 1981.

van Staatsbosbeheer (SBB) onder te brengen. De wens hiertoe komt voort uit overwegingen van praktische aard: de gegevens worden beter bewaard en zijn gemakkelijker te bewerken. Inbreng in de databank houdt in, dat het verzamelen van gegevens nu moet geschieden op basis van atlasblokken. In het uiteindelijke contract zal uitdrukkelijk bepaald worden dat de gegevens door het SBB niet aan derden mogen worden verstrekt behalve met schriftelijke toestemming van SOVON/COV.

Om het risico van mislukte tellingen door slecht weer te spreiden werd in de winters 1979/80 en 1980/81 tweemaal geteld, namelijk in periodes van negen dagen in december en februari. Met ingang van winter 1981/82 wordt nog maar eenmaal geteld. Ter vermindering van het risico van slecht weer wordt nu de gehele maand januari als telperiode aangehouden.

Groepen die met de telling van komende winter mee willen doen, worden verzocht zich op te geven op onderstaand adres; daar kan ook verdere informatie verkregen worden. De resultaten van de laatste telling zullen gepubliceerd worden in *Limosa*. Een samenvatting van de belangrijkste resultaten is gepland voor *het Vogeljaar*. — JTH

Publicaties

- VAN DEN BERGH-VAN LEEUWEN J. *et al.* 1979. Stootvogeltellingen in Nederland in februari 1979. *Vogeljaar* 27: 279-286.
- 1980. Stootvogeltellingen in Nederland in de winter 1979/80. *Vogeljaar* 28: 228-236.
- JONKERS D. *et al.* 1981. Stootvogeltellingen in Nederland in de winter 1980/81. *Vogeljaar* 29: 311-318.

Landelijke Werkgroep Roofvogeltellingen (Jan Doevendans, Dick Jonkers, Jacqueline van Leeuwen, Gerard Müskens, Johan Thissen, Dick Visser), p/a Johan Thissen, Spoorlaan 22, 6562 AN Groesbeek